Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
MACIEJE SZPUNARA
přednesené dne 13. prosince 2017 [1]

Věc C-558/16

Doris Margret Lisette Mahnkopf
za přítomnosti:
Svena Mahnkopfa

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Kammergericht Berlin (vrchní zemský soud v Berlíně, Německo)]

„Řízení o předběžné otázce – Prostor svobody, bezpečnosti a práva – Evropské dědické osvědčení – Oblast působnosti – Možnost uvést podíl pozůstalého manžela v evropském dědickém osvědčení“

I. Úvod

1. Tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce je v pořadí druhou žádostí, kterou vnitrostátní soud žádá Soudní dvůr o výklad ustanovení nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení [2].

2. Předběžná otázka, kterou vnitrostátní položil ve věci Kubicka [3], se týkala vymezení dědického a věcněprávního statutu. V projednávaném případě předkládající soud žádá Soudní dvůr, aby rozhodl o otázce vymezení dědického statutu a statutu majetkových poměrů v manželství. Podstatou předběžných otázek předkládajícího soudu je ověřit, zda lze v evropském dědickém osvědčení uvést dědický podíl připadající – na základě § 1371 odst. 1 Bürgerliches Gesetzbuch (německý občanský zákoník, dále jen „BGB“) – pozůstalému manželovi. Předkládající soud mimoto chce vysvětlit, s jakými účinky je spojeno případné uvedení informace o takovém podílu v evropském dědickém osvědčení.

II. Právní rámec

A. Unijní právo

3. Body 11, 12 a 71 odůvodnění nařízení č. 650/2012 vysvětlují, že:

„(11) Toto nařízení by se nemělo vztahovat na jiné oblasti občanského práva než dědění. Za účelem jednoznačnosti by z oblasti působnosti tohoto nařízení měla být výslovně vyloučena řada otázek, jež by bylo možné považovat za otázky související s dědickými záležitostmi.

1 – Původní jazyk: polština.

2 – Úř. věst. 2012, L 201, s. 107.

3 – Viz rozsudek ze dne 12. října 2017 (C-218/16, EU:C:2017:755).

(12) Toto nařízení by se tak nemělo vztahovat na otázky související s úpravou majetkových poměrů v manželství, včetně manželských smluv známých v některých právních řádech v rozsahu, v jakém se tyto smlouvy nezabývají otázkami dědění, a s úpravou majetkových poměrů ve vztazích, jež se považují za vztahy s účinky obdobnými manželství. Orgány, jež se na základě tohoto nařízení zabývají určitou dědickou věcí, by však podle situace přesto měly při určování majetku zůstavitele a příslušných podílů oprávněných osob vzít v úvahu vypořádání úpravy [vypořádání] majetkových poměrů zůstavitele v manželství nebo obdobných majetkových poměrů [zůstavitele].

[…]

(71) Osvědčení by ve všech členských státech mělo vyvolávat stejné účinky. Osvědčení by samo o sobě nemělo být vykonatelným titulem, ale mělo by mít důkazní účinky, a mělo by se předpokládat, že pravdivě dokládá prvky [skutečnosti], které byly stanoveny podle práva rozhodného pro dědění nebo podle jiného práva rozhodného pro konkrétní prvky [otázky], jako je věcná platnost pořízení pro případ smrti. Důkazní účinky osvědčení by se neměly vztahovat na prvky [otázky], které toto nařízení neupravuje, jako je například otázka rodičovství nebo to, zda byl určitý majetek ve vlastnictví zůstavitele. […]“

4. Článek 1 odst. 1 a odst. 2 písm. d) nařízení č. 650/2012 stanoví:

„1. Toto nařízení se použije na dědění majetku zemřelých osob. […]

2. Z oblasti působnosti tohoto nařízení jsou vyloučeny:

[…]

d) otázky vztahující se k úpravě majetkových poměrů v manželství a k majetkovým uspořádáním ve vztazích považovaných rozhodným právem za vztahy s účinky srovnatelnými s manželstvím;

[…]“

5. Článek 3 odst. 1 písm. a) nařízení č. 650/2012 stanoví:

„ ‚děděním‘ [se rozumí] dědění majetku zemřelé osoby, které zahrnuje jakoukoli formu přechodu majetku, práv a závazků z důvodu smrti, ať již se jedná o přechod jako projev vůle v pořízení pro případ smrti, nebo o přechod na základě dědění ze zákona;“.

6. Podle čl. 23 odst. 1 a odst. 2 písm. b) nařízení č. 650/2012, nadepsaného „Oblast působnosti rozhodného práva“, platí, že:

„1. Právem určeným podle článku 21 nebo článku 22 se řídí dědictví jako celek.

2. Tímto právem se řídí zejména:

[…]

b) určení oprávněných osob a jejich příslušných podílů a povinností, které jim mohou být uloženy zůstavitelem, a určení dalších dědických práv, včetně dědických práv pozůstalého manžela či partnera;

[…]“

7. Kapitola VI nařízení č. 650/2012, nadepsaná „Evropské dědické osvědčení“, obsahuje řadu ustanovení týkajících se tohoto nástroje unijního práva. Konkrétně články 62 a 63 vysvětlují účel vytvoření evropského dědického osvědčení:

„*Článek 62*

Vytvoření evropského dědického osvědčení

1. Toto nařízení zavádí evropské dědické osvědčení (dále jen ‚osvědčení‘), které se vydá za účelem použití v jiném členském státě a vyvolá účinky uvedené v článku 69.

2. Použití osvědčení není povinné.

3. Osvědčení nenahrazuje vnitrostátní dokumenty používané v členských státech pro obdobné účely. Osvědčení, které již bylo vydáno za účelem použití v jiném členském státě, nicméně vyvolává účinky uvedené v článku 69 i v členském státě, jehož orgány je vydaly v souladu s touto kapitolou.

Článek 63

Účel osvědčení

1. Účelem osvědčení je jeho využití dědici, odkazovníky majícími přímá práva k dědictví a vykonavateli závětí nebo správci pozůstalosti, kteří v jiném členském státě potřebují prokázat svůj status nebo vykonávat buď svá práva jako dědicové či odkazovníci, nebo své pravomoci jako vykonavatelé závětí či správci pozůstalosti.

2. Osvědčení může být zejména použito k prokázání jednoho nebo více z těchto prvků [skutečností]:

a) statusu nebo práv jednotlivých dědiců, popřípadě jednotlivých odkazovníků uvedených v osvědčení a jejich příslušných podílů na pozůstalosti;

[…]“

8. Článek 68 nařízení č. 650/2012, nadepsaný „Obsah osvědčení“, v písm. f), h) a l) stanoví:

„Osvědčení obsahuje následující informace v míře požadované pro účel, za nímž je vydáváno:

[…]

f) údaje o zůstaviteli: příjmení (případně rodné příjmení), jméno (či jména), pohlaví, datum a místo narození, stav, státní příslušnost, identifikační číslo (pokud existuje), adresa v době smrti, datum a místo smrti;

[…]

h) informace ohledně manželské smlouvy uzavřené zůstavitelem, popřípadě smlouvy uzavřené zůstavitelem v souvislosti se vztahem, který má podle platných právních předpisů [rozhodného práva] obdobné účinky jako manželství; dále pak informace o úpravě majetkových poměrů v manželství nebo obdobném majetkovém režimu;

[…]

l) příslušný podíl každého z dědiců a případně seznam práv nebo majetku příslušejících jednotlivým dědicům;

[…]“

9. Účinky evropského dědického osvědčení se zabývá článek 69 nařízení č. 650/2012. Podle odstavců 1, 2 a 5 tohoto ustanovení platí, že:

„1. Osvědčení vyvolává účinky ve všech členských státech, aniž by se vyžadoval jakýkoli zvláštní postup.

2. Předpokládá se, že osvědčení pravdivě dokládá prvky [skutečnosti], které byly stanoveny podle práva rozhodného pro dědění nebo podle jiného práva rozhodného pro konkrétní prvky [otázky]. […]

5. Osvědčení představuje platný dokument k zápisu majetku z pozůstalosti do příslušného rejstříku členského státu, aniž je dotčen čl. 1 odst. 2 písm. k) a l).“

B. Německé právo

10. V německém právu jsou zásady majetkového vypořádání při zániku zákonem založeného majetkového režimu manželů obsaženy v Bürgerliches Gesetzbuch. Konkrétně § 1931 odst. 1 první věta a odstavec 3 BGB stanoví:

„(1) Pozůstalý manžel dědí ze zákona vedle příbuzných první dědické skupiny ve výši jedné čtvrtiny, vedle příbuzných druhé dědické skupiny nebo vedle prarodičů ve výši jedné poloviny dědictví. […][…]

(3) Ustanovení § 1371 BGB zůstává nedotčeno.

[…]“

11. Podle § 1371 BGB platí:„(1) Při vypořádání majetkových poměrů v manželství z důvodu smrti jednoho z manželů se majetek nabytý během manželství vyrovná tím, že se zákonný dědický podíl pozůstalého manžela zvýší o čtvrtinu dědictví; učiní se tak bez ohledu na to, zda manželé v konkrétním případě nabyli během manželství nějaký majetek.

(2) Pokud pozůstalý manžel není dědicem ani odkazovníkem, může požadovat vyrovnání majetku nabytého během manželství podle ustanovení § 1371 až § 1373 a § 1390; v takovém případě se povinný podíl pozůstalého manžela […] určí podle podílu, na který by měl nárok v případě dědění ze zákona bez zohlednění zvýšení.

(3) Pokud pozůstalý manžel odmítne dědictví, může kromě vyrovnání majetku nabytého během manželství požadovat povinný podíl, i když na něj nemá podle ustanovení dědického práva nárok; to neplatí, jestliže se na základě smlouvy uzavřené s manželem vzdal zákonného dědického práva nebo práva na povinný podíl.

(4) Existují-li potomci zemřelého manžela, jež jsou jeho oprávněnými dědici, ale nepocházejí z manželství, které zaniklo smrtí tohoto manžela, je pozůstalý manžel povinen poskytnout těmto potomkům ze čtvrtiny dědictví, kterou získal v souladu s odstavcem 1 tohoto paragrafu, v případě potřeby prostředky za účelem dosažení odpovídajícího vzdělání.“

III. Původní řízení

12. Lutz Mahnkopf, jenž zemřel dne 29. srpna 2015, zanechal po sobě vdovu, Doris L. M. Mahnkopf, a syna, Svena Mahnkopfa. Sven Mahnkopf a Doris Mahnkopf jsou účastníky původního řízení před předkládajícím soudem.

13. V době své smrti byl zůstavitel sezdán s výše uvedenou účastnicí původního řízení. Úprava jejich majetkových poměrů v manželství měla formu zákonného režimu odděleného jmění s vyrovnáním majetku nabytého během manželství při jeho zániku. V době uzavření manželství měli oba manželé německou státní příslušnost a žili v Německu. Manželé neuzavřeli manželskou smlouvu. Zůstavitel nezanechal žádné pořízení pro případ smrti.

14. Majetek zůstavitele se nacházel v Německu s výjimkou spoluvlastnického podílu ve výši jedné poloviny na nemovitosti ve Švédsku.

15. Na žádost pozůstalé manželky vydal dědický soud dne 30. května 2016 vnitrostátní dědické osvědčení, podle kterého jsou zákonnými dědici L. Mahnkopfa účastníci původního řízení, přičemž každému z nich připadá polovina dědictví.

16. Pozůstalá manželka následně požádala o vydání evropského dědického osvědčení. Osvědčení mělo být použito k prokázání přechodu vlastnického práva k nemovitosti nacházející se ve Švédsku na dědice L. Mahnkopfa. Žádost však vnitrostátní soud zamítl, jelikož se domníval, že § 1371 odst. 1 BGB upravuje záležitosti týkající se majetkových poměrů v manželství, které nespadají do oblasti působnosti nařízení č. 650/2012.

17. Toto rozhodnutí napadla pozůstalá manželka před předkládajícím soudem, Kammergericht Berlin (vrchní zemský soud v Berlíně, Německo). Zároveň požádala o to, aby bylo v evropském dědickém osvědčení uvedeno, a to jen pro informaci, že jí podle § 1371 odst. 1 BGB navíc připadá čtvrtina dědictví v rámci režimu majetkových poměrů v manželství.

18. Předkládající soud má pochybnosti o tom, zda může vydat evropské dědické osvědčení podle návrhů pozůstalé manželky.

19. Předkládající soud v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce uvádí, že si L. Mahnkopf nezvolil právo, jímž se bude řídit jeho dědictví. V souladu s článkem 21 nařízení č. 650/2012 se tedy na jeho dědictví použije právo německé.

20. Pokud jde o otázky týkající se majetkových vztahů manželů, předkládající soud připomíná, že kolizní normy týkající se práva rozhodného ve věcech majetkových poměrů v manželství dosud nebyly harmonizovány.

21. Právo rozhodné ve věcech majetkových poměrů v manželství se tudíž určí na základě vnitrostátních kolizních norem platných v zemi, v níž má sídlo příslušný soud. V německém právu se jedná o § 14 a § 15 Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (EGBGB, zákon, jimž se zavádí občanský zákoník). Předkládající soud uvádí, že na základě těchto ustanovení je právem rozhodným ve věcech majetkových poměrů v manželství zůstavitele a jeho manželky německé právo.

22. Přestože je německé právo právem rozhodným ve věcech dědictví i majetkových poměrů v manželství, předkládající soud se domnívá, že v rámci řízení týkajícího se žádosti o vydání evropského dědického osvědčení za takových okolností, o jaké se jedná v projednávané věci, může mít vymezení působnosti obou těchto statutů vliv na obsah a účinky takového osvědčení.

IV. Předběžné otázky a řízení před Soudním dvorem

23. Za těchto okolností se Kammergericht Berlin (vrchní zemský soud v Berlíně) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Je třeba vykládat čl. 1 odst. 1 nařízení č. 650/2012 v tom smyslu, že oblast působnosti nařízení (‚dědění majetku zemřelé osoby') se vztahuje i na ustanovení vnitrostátního práva, která, stejně jako § 1371 odst. 1 BGB, upravují majetkoprávní otázky po úmrtí jednoho z manželů zvýšením zákonného dědického podílu pozůstalému manželovi?

2) Je třeba v případě záporné odpovědi na první předběžnou otázku vykládat čl. 68 písm. l) a čl. 67 odst. 1 nařízení č. 650/2012 v tom smyslu, že dědický podíl pozůstalého manžela, i když tento podíl vyplývá z části ze zvýšení na základě majetkoprávní úpravy, jakou je § 1371 odst. 1 BGB, lze uvést jako celek v evropském dědickém osvědčení?

Pokud je toto třeba v zásadě zamítnout, lze s tím přesto výjimečně souhlasit v situacích, kdy:

a) je uvedené osvědčení vydáváno za účelem uplatňování práv dědiců v určitém jiném členském státu ve vztahu k zůstavitelovu majetku, který se v tomto státě nachází, a

b) rozhodnutí ve věcech dědictví (články 4 a 21 nařízení č. 650/2012) a – nezávisle na tom, které kolizní normy jsou použity – otázky majetkových poměrů v manželství je třeba posoudit podle téhož vnitrostátního práva?

3) Je třeba v případě záporné odpovědi na první i druhou předběžnou otázku vykládat čl. 68 písm. l) nařízení č. 650/2012 v tom smyslu, že dědický podíl pozůstalého manžela zvýšený na základě majetkoprávní úpravy lze jako celek – z důvodu tohoto zvýšení – uvést v evropském dědickém osvědčení, avšak jen pro informaci?“

24. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce došla kanceláři Soudního dvora dne 3. listopadu 2016.

25. Písemná vyjádření předložili účastníci původního řízení, německá, belgická, řecká, italská, španělská a polská vláda, jakož i Evropská komise. Německá, belgická a španělská vláda se spolu s Evropskou komisí zúčastnily jednání, které se konalo dne 4. října 2017.

V. Analýza

A. K úloze nařízení č. 650/2012 v systému unijních aktů v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech

26. Nařízení č. 650/2012 se vztahuje na dědictví po osobách zemřelých dne 17. srpna 2015 a později. S ohledem na tyto skutečnosti nahrazují harmonizované kolizní normy vnitrostátní předpisy, které se do té doby vyznačovaly značnými rozdíly.

27. Nařízení č. 650/2012 tedy přispívá k odstranění překážek volného pohybu osob v rámci vnitřního trhu. To odpovídá druhé a třetí větě bodu 7 odůvodnění nařízení č. 650/2012, podle kterých je třeba v evropském prostoru práva zaručit práva dědiců a odkazovníků, dalších osob zůstaviteli blízkých a věřitelů zůstavitele účinným způsobem.

28. Nařízení č. 650/2012 upravuje možnost volby práva rozhodného ve věcech dědictví a rozsah této volby. Umožňuje tím co nejúplnější vyjádřit vůli zůstavitele, pokud jde o osud jeho majetku.

B. K první předběžné otázce

29. Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda takové ustanovení vnitrostátního práva, jako je § 1371 odst. 1 BGB, spadá do oblasti působnosti nařízení č. 650/2012. Toto ustanovení stanoví, že se dědický podíl, který odpovídá čtvrtině dědictví a podle § 1931 BGB připadá pozůstalému manželovi, zvýší o další čtvrtinu dědictví, pokud úprava jejich majetkových poměrů v manželství měla formu režimu odděleného jmění s vyrovnáním majetku nabytého během manželství.

30. Předkládající soud má pochybnosti o tom, zda je třeba v rámci nařízení č. 650/2012 toto ustanovení považovat za „dědění pro případ smrti“ ve smyslu čl. 1 odst. 1 a čl. 3 odst. 1 písm. a) tohoto nařízení, nebo za „otázku vztahující se k úpravě majetkových poměrů v manželství“ vyloučenou z oblasti působnosti nařízení č. 650/2012 [čl. 1 odst. 2 písm. d) uvedeného nařízení].

31. Rád bych zdůraznil, že kvalifikace § 1371 odst. 1 BGB jako ustanovení spadajícího buď do oblasti působnosti práva rozhodného ve věcech dědictví, nebo do oblasti působnosti práva rozhodného ve věcech majetkových poměrů v manželství, je již několik desetiletí předmětem intenzivní teoretické diskuse [4]. Této otázce se nevyhnuly ani soudy [5].

32. Harmonizace kolizních norem v rámci nařízení č. 650/2012, které – v souladu se zásadou přednosti unijního práva – má přednost před vnitrostátními kolizními normami, však způsobuje, že je třeba danou otázku posoudit v novém, dosud neznámém kontextu. Pojmy, které unijní normotvůrce použil k vymezení oblasti působnosti nařízení č. 650/2012, tedy mají autonomní povahu. To znamená, že kvalifikace takových pravidel, jako je § 1371 odst. 1 BGB, jež se provádí na základě vnitrostátních kolizních norem, nemůže být pro odpověď na první předběžnou otázku rozhodující [6].

4 – V období předcházejícím dni použitelnosti nařízení č. 650/2012 převládal v právní teorii ve vztahu k vnitrostátním kolizním normám podle všeho názor, že je § 1371 odst. 1 BGB ustanovením použitelným v rámci práva rozhodného ve věcech majetkových poměrů v manželství (H. Dörner, *Internationales Erbrecht, Art. 25, 26 EGBGB*, v: *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Einführungsgesetz zum BGB*, Berlin 2007, Art. 25, nb. 34; W. Riering, *Régime légal allemand et succession régie par la loi française*, v: *Mélanges en l'honneur de Mariel Revillard*, Paris, Editions Defrénois 2007, s. 258–263; D. A. Popescu, *Guide on international private law in successions matters*, Onesti, Magic Print 2014, s. 18 a citovaná literatura).

5 – Ve svém rozsudku Oberlandesgericht Köln (vrchní zemský soud v Kolíně nad Rýnem, Německo) ze dne 5. srpna 2011 (2 Wx 115/11, *Zeitschrift für das gesamte Familienrecht* 2012, 819), vyjádřil názor, že pozůstalý manžel nemá na základě § 1371 odst. 1 BGB nárok na dědický podíl, pokud je právem rozhodným ve věcech majetkových poměrů v manželství německé právo a právem rozhodným ve věcech dědictví právo turecké. Dále Oberlandesgericht München (zemský soud v Mnichově, Německo) ve svém rozsudku ze dne 16. dubna 2012 (31 Wx 45/12, *Neue Juristische Wochenschrift-Rechtsprechungs-Report* 2012, 1096), zastával názor, že je § 1371 odst. 1 BGB plně použitelný i v případě, kdy je právem rozhodným ve věcech dědictví íránské právo. A konečně, na základě německých kolizních norem Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr, Německo) v rozsudku ze dne 13. května 2015, IV ZB 30/14 (*Neue Juristische Wochenschrift* 2015, 2185), rozhodl, že se § 1371 odst. 1 BGB použije jako ustanovení práva rozhodného ve věcech majetkových poměrů v manželství. V tomto rozsudku také vysvětlil, že i v případě, že je právem rozhodným ve věcech majetkových poměrů v manželství německé právo a právem rozhodným ve věcech dědictví právo jiné země, má pozůstalý manžel i nadále nárok na dědický podíl na základě § 1371 odst. 1 BGB.

6 – Pokud jde o kvalifikaci § 1371 odst. 1 BGB na základě nařízení č. 650/2012, není právní nauka jednomyslná. Někteří autoři tvrdí, že se toto ustanovení použije jako ustanovení práva rozhodného ve věcech majetkových poměrů v manželství (viz literatura, na kterou odkazuje A. Bonomi, *Article 1* – Champ *d'application*, v: A. Bonomi, P. Wautelet, *Le droit européen des successions, Commentaire du règlement (UE) no 650/2012, du 4 juillet 2012*, Bruxelles, Bruylant 2016, s. 89; dále A. Reis, *Succession and Family Law*, v: S. Bariatti, I. Viarengo, F. C. Villata, *Towards the Entry into Force of the Succession Regulation*: *Building Future Uniformity upon Past Divergencies*, JUST/2013/JCIV/AG/4666, s. 45), zatímco jiní upřednostňují jeho kvalifikaci jako ustanovení dědického práva [P. Lagarde, (Heinrich) Dörner: Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche/IPR. Art. 25, 26 EGBGB. Anhang zu Art. 25 f EGBGB: Ausländische Rechte, *Revue critique de droit international privé*, 1996, s. 389; M. Margoński, Anmerkung zum Vorlagebeschluss des Kammergerichts an den EuGH vom 25. Oktober 2016, 6 W 80/16 in der Rs. C-558/16, Mahnkopf, *Zeitschrift für Erbrecht und Vermögensnachfolge*, Heft 4, 2017, s. 212–213].

1. Úvodní poznámky

a) Stanoviska zúčastněných

1) Argumenty pro kvalifikaci § 1371 odst. 1 BGB jako ustanovení spadajícího do oblasti působnosti práva rozhodného ve věcech dědictví

33. Řecká vláda má za to, že podíl pozůstalého manžela vyplývající z vypořádání majetkových poměrů v manželství by měl být v evropském dědickém osvědčení uveden, jelikož má toto osvědčení odrážet skutečný podíl dědice na dědictví. A vzhledem k tomu, že tento podíl musí být v evropském dědickém osvědčení uveden, měl by být § 1371 BGB podle řecké vlády považován za pravidlo, které spadá do oblasti působnosti nařízení č. 650/2012.

34. Italská vláda tvrdí, že vzhledem k tomu, že se § 1371 BGB použije v případě smrti jednoho z manželů, je ustanovením, které spadá do oblasti působnosti práva rozhodného ve věcech dědictví. V odůvodnění svého stanoviska tato vláda navíc odkazuje na bod 9 odůvodnění nařízení č. 650/2012 („[d]o oblasti působnosti tohoto nařízení by měly spadat veškeré občanskoprávní aspekty dědění majetku zůstavitele“) a jeho čl. 23 odst. 2 písm. b), který stanoví, že oblast působnosti práva rozhodného ve věcech dědictví zahrnuje „určení oprávněných osob a jejich příslušných podílů a povinností, které jim mohou být uloženy zůstavitelem, a určení dalších dědických práv, včetně dědických práv pozůstalého manžela či partnera“.

35. V tomto duchu vyznívá také stanovisko polské vlády, která poukazuje na to, že v případě vyrovnání majetku nabytého během manželství máme co do činění s určitou formou přechodu majetku a práv prostřednictvím zvýšení zákonného dědického podílu. K tomuto přechodu dochází výlučně z důvodu smrti jednoho z manželů. Polská vláda v tomto ohledu provádí důkladnou analýzu institutu upraveného v § 1371 odst. 1 BGB a jeho funkce v německém právu. Polská vláda mimo jiné uvádí, že § 1371 odst. 1 BGB musí být použit ve spojení s § 1931 odst. 1 a 3 BGB, jehož ustanovení bez jakýchkoli pochybností spadají do oblasti působnosti práva rozhodného ve věcech dědictví a který odkazuje přímo na § 1371 BGB. Kromě toho se § 1371 odst. 1 BGB použije pouze při vypořádání majetkových poměrů v manželství z důvodu smrti jednoho z manželů a nikdy v případě takového vypořádání z jiných důvodů. Konečně má polská vláda za to, že podle § 1938 BGB je možné v závěti vyloučit použití § 1371 odst. 1 BGB.

2) Argumenty proti kvalifikaci § 1371 odst. 1 BGB jako ustanovení spadajícího do oblasti působnosti práva rozhodného ve věcech dědictví

36. Německá vláda vyjadřuje v tomto ohledu podobný postoj jako polská vláda, ale dochází k odlišnému závěru, neboť se domnívá, že odpověď na první předběžnou otázku vyžaduje posouzení, zda se účel § 1371 odst. 1 vztahuje k „dědění“ ve smyslu čl. 1 odst. 1 nařízení č. 650/2012 nebo k „úpravě majetkových poměrů v manželství“ ve smyslu čl. 1 odst. 2 písm. d) uvedeného nařízení. V této souvislosti německá vláda uvádí, že účelem § 1371 odst. 1 BGB je vyrovnání majetku v rámci majetkových poměrů v manželství, a je tudíž ustanovením, které spadá do oblasti působnosti práva rozhodného ve věcech majetkových poměrů v manželství. To, že se vyrovnání provádí tak, že se pozůstalému manželovi přizná podíl na dědictví, má jediný účel, a to zjednodušení vypořádání mezi dědici.

37. Komise, stejně jako německá vláda, navrhuje přijmout v dané situaci funkční přístup vyplývající z účelu tohoto ustanovení ve vnitrostátním právu. Komise poukazuje na to, že v případě režimu odděleného jmění s vyrovnáním majetku nabytého během manželství k takovému vyrovnání dochází až v okamžiku, kdy se tento režim vypořádává. Účelem tohoto ustanovení tedy není rozdělení pozůstalosti mezi osoby zůstaviteli blízké, ale spíše provedení vyrovnání z důvodu smrti zůstavitele, tedy jedné z událostí vedoucí k vypořádání majetkových poměrů v manželství.

38. Belgická vláda rovněž navrhuje, aby na první předběžnou otázku bylo odpovězeno záporně. Na podporu svého stanoviska belgická vláda poukazuje na to, že majetkové poměry v manželství mají účinky nejen během manželství, ale i po jeho zániku, a to i v případě, kdy k tomuto zániku dochází z důvodu smrti jednoho z manželů.

39. Španělská vláda uvádí, že body 11 a 12 odůvodnění nařízení č. 650/2012 nenechávají žádné pochybnosti o oblasti působnosti tohoto nařízení, když z této oblasti vylučují záležitosti týkající se majetkových poměrů v manželství.

b) Majetkové společenství omezené na nabytý majetek v německém právu

40. Před další analýzou bych chtěl stručně popsat německou právní úpravu, které se týká žádost o rozhodnutí o předběžné otázce. Jsem přesvědčen o tom, že to umožní Soudnímu dvoru posoudit otázku, která je předmětem tohoto řízení, v plném rozsahu. K tomuto popisu se pak budu vracet v další části tohoto stanoviska.

41. Zákonnou úpravou majetkových poměrů v manželství je režim odděleného jmění s vyrovnáním majetku nabytého během manželství, který německý normotvůrce definoval doslovně jako „majetkové společenství omezené na nabytý majetek“ (*Zugewinngemeinschaft*). Nemělo by však být pochyb o tom, že se v tomto případě jedná o režim založený na odděleném jmění. Každý z manželů si ponechává osobní majetek, a v důsledku toho v tomto režimu neexistuje samostatný majetek, který by měl formu společného jmění.

42. V případě vypořádání tohoto režimu za života obou manželů, zejména v důsledku rozvodu, existuje možnost provést vyrovnání, které má za cíl rozdělit majetek, který manželé nabyli v rámci daného majetkového režimu. Zjednodušeně lze předpokládat, že v takových případech se vyrovnání mezi manželi provádí níže popsaným způsobem [7].

43. Zaprvé je třeba určit rozdíl mezi hodnotou majetku každého z manželů v době zániku majetkového režimu manželů a hodnotou tohoto majetku v okamžiku vzniku tohoto režimu. Na základě těchto matematických výpočtů se určí dvě hodnoty, které odpovídají nárůstu hodnoty majetku každého z manželů během trvání majetkového režimu manželů. Dalším krokem je srovnání takto získaných hodnot. Pokud se jedna z nich ukáže být vyšší než druhá, má ten z manželů, jehož majetek narostl během trvání majetkového režimu manželů méně, nárok požadovat polovinu rozdílu mezi hodnotami nárůstu majetku obou z manželů (§ 1378 odst. 1 BGB).

44. Je třeba poznamenat, že k provedení vyrovnání je nutné mít informace, které umožňují určit rozdíl mezi hodnotami nárůstu majetku obou z manželů. Za tímto účelem stanoví německé právo možnost vyhotovení soupisu majetku v době vzniku režimu odděleného jmění s vyrovnáním majetku nabytého během manželství (§ 1377 BGB). Navíc po zániku majetkového režimu manželů, ať již v případě podání návrhu na rozvod, zrušení manželství nebo předčasné vyrovnání majetku nabytého během manželství, může každý z manželů požádat o sdělení informací týkajících se majetkového stavu druhého z manželů, které jsou důležité pro vyrovnání majetku nabytého během manželství (§ 1379 BGB).

7 – Szerzej D. Martiny, N. Dethloff, *Property relationship between spouses– Germany*, August 2008.

45. Výše uvedená pravidla pro vypořádání se však v zásadě nevztahují na situace, kdy k zániku majetkového režimu manželů dochází z důvodu smrti jednoho z manželů.

46. Podle obecných pravidel o dědění stanovených v první větě § 1931 odst. 1 BGB pozůstalý manžel dědí vedle příbuzných první dědické skupiny ve výši jedné čtvrtiny. Dále § 1931 odst. 3 BGB stanoví, že dědění ze zákona nemá vliv na § 1371 BGB. Takže pozůstalý manžel, který dědí spolu s příbuznými první dědické skupiny, má nárok na čtvrtinu dědictví podle první věty § 1931 odst. 1 BGB a navíc na další čtvrtinu dědictví podle § 1371 odst. 1 BGB.

47. Toto řešení umožňuje zjednodušit vypořádání mezi pozůstalým manželem a ostatními dědici zemřelého. Zbavuje tak zainteresované osoby náročné povinnosti doložit nárůst hodnoty majetku každého z manželů. Vzhledem ke smrti zůstavitele by to mohlo být těžké. Navíc by to mohlo být zdrojem nežádoucích konfliktů mezi osobami zůstaviteli blízkými.

48. Někdy se také uvádí, že zbavení nutnosti prokázat, zda skutečně došlo k nárůstu hodnoty majetku, a přiznání pozůstalému manželovi další čtvrtiny dědictví, představují zvláštní „prémii“ pro manželství, která se za života manželů nerozpadla [8]. Je třeba mít na paměti, že čtvrtina dědictví připadá pozůstalému manželovi i v případě, že k žádnému takovému nárůstu nedošlo. Tento podíl totiž vyjadřuje poměrnou část z dědictví, a nikoliv z nárůstu hodnoty majetku jednoho z manželů. Pozůstalý manžel může tedy podle § 1371 odst. 1 BGB získat více, než by získal na základě matematického vyrovnání majetku nabytého během manželství. Nelze ovšem vyloučit opačnou situaci, v níž by matematické vyrovnání majetku nabytého během manželství bylo pro pozůstalého manžela příznivější.

49. To ale není jediný způsob, jak lze vypořádat majetkové poměry v manželství po smrti jednoho z manželů. Německé právo umožňuje v některých případech provést i matematické vyrovnání majetku nabytého během manželství.

50. Zaprvé, pokud pozůstalý manžel není dědicem ani odkazovníkem po zemřelém manželovi, použije se § 1371 odst. 2 BGB. Pozůstalý manžel pak může požadovat matematické vyrovnání majetku nabytého během manželství. Kromě nároku na matematické vyrovnání majetku nabytého během manželství má pozůstalý manžel podle první věty § 2303 odst. 2 BGB nárok na povinný podíl, vypočtený na základě podílu, který by mu připadl, pokud by dědil ze zákona podle § 1931 BGB.

51. Zadruhé situace pozůstalého manžela je podobná v případě, že odmítne dědictví po zemřelém. Poté může vyžadovat jak matematické vyrovnání majetku nabytého během manželství, tak povinný podíl (§ 1371 odst. 3 BGB), pomineme-li skutečnost, že podle německého práva dědicům, kteří odmítnou dědictví, v zásadě povinný podíl nepřísluší.

52. V právní teorii se někdy uvádí třetí, v právních předpisech neupravený případ, kdy se § 1371 odst. 1 BGB navzdory zániku majetkového režimu manželů z důvodu smrti jednoho z manželů nepoužije. Týká se to situací, ve kterých budoucí zůstavitel učiní prostřednictvím závěti pořízení pro případ smrti ve vztahu k druhému z manželů [9].

53. Jak zůstavitel, tak pozůstalý manžel mohou tedy jednostranně zabránit použití § 1371 odst. 1 BGB. Činí tak v zásadě prostřednictvím klasických nástrojů dědického práva. Pozůstalý manžel se může dědictví vzdát a zůstavitel může svého manžela vyloučit z dědictví prostřednictvím pořízení pro případ smrti.

8 – G. A. L. Droz, Les régimes matrimoniaux en droit international privé comparé, *Recueil des cours de l'Académie de la Haye*, vol. 143, 1974, s. 98.

9 – Názory prezentované v německé právní nauce v této otázce přestavuje: R. Zimmermann, *Intestate Succession in Germany*, v: K. G. C. Reid, M. de Waal, R. Zimmermann, *Comparative Succession Law. Volume II. Intestate Succession*, Oxford, Oxford University Press, 2015, s. 213.

c) Vymezení oblasti působnosti práva rozhodného ve věcech dědictví a práva rozhodného ve věcech majetkových poměrů v manželství – obecné poznámky

1) K chybějící koordinaci mezi právem rozhodným ve věcech dědictví a právem rozhodným ve věcech majetkových poměrů v manželství

54. V právu jednotlivých států existují různá řešení, jež mají za cíl ochranu zájmů pozůstalého manžela po smrti jeho manžela. Někteří normotvůrci používají pro tento účel nástroje charakteristické pro dědické právo, přičemž upřednostňují pozůstalého manžela před ostatními dědici. Jiní se opírají o řešení týkající se majetkových poměrů v manželství a opomíjejí manžela jako dědice nebo omezují jeho dědická práva [10].

55. Je však těžké najít příklady kteréhokoliv z těchto modelů v jeho čisté podobě. Častěji se setkáváme se smíšeným modelem, ve kterém jsou majetkové zájmy pozůstalého manžela chráněny řadou vzájemně propojených řešení, která vycházejí jak z dědického práva, tak z práva upravujícího majetkové poměry v manželství. Tyto prvky mají tvořit soudržný systém, který udržuje zájmy pozůstalého manžela, ostatních dědiců a odkazovníků, jakož i věřitelů v žádoucí rovnováze.

56. V situacích, jež se týkají práva více než jednoho státu, se právo rozhodné ve věcech dědictví a právo rozhodné ve věcech majetkových poměrů v manželství určí prostřednictvím různých kolizních norem. Nalezení rozhodného práva na základě kolizních norem proto může vést k tomu, že v úvahu budou připadat právní předpisy dvou různých právních systémů. Tato řešení nemusí být vzájemně zkoordinována, což může být zdrojem mnoha komplikací.

57. Například právo rozhodné ve věcech dědictví může chránit majetkové zájmy manžela prostřednictvím právní úpravy týkající se majetkových vztahů v manželství a právo rozhodné ve věcech majetkových poměrů v manželství může za tímto účelem využívat nástroje dědického práva.

58. Je třeba počítat i s opačnou situací, kdy kumulace jednotlivých řešení může mít za následek nepřiměřené upřednostnění pozůstalého manžela. Je tomu tak v případě, kdy se jako dědický statut použije právo, které zvláště chrání pozůstalého manžela a využívá mechanismy dědického práva, a jako statut majetkových poměrů v manželství zase právo, které tomuto manželovi poskytuje zvláštní výsady při vypořádání takového majetkového režimu.

2) Kvalifikace

59. Nevýhody souběžného uplatňování norem vyplývajících z různých právních systémů mohou být omezeny prostřednictvím kvalifikace („qualification“, „Qualifikation“, „characterisation“). Jedná se o výklad pojmů, jež byly použity v konkrétních kolizních normách za účelem stanovení podmínek pro jejich uplatňování.

60. Vzhledem k tomu, že kolizní normy představují systém, je třeba kvalifikaci provést tak, aby se oblasti působnosti jednotlivých kolizních norem nepřekrývaly.

61. Ne vždy je však možné dosáhnout prostřednictvím kvalifikace uspokojivých výsledků. Zejména je obtížné vyřešit tímto způsobem problémy související s vymezením norem týkajících se práva rozhodného ve věcech dědictví a práva rozhodného ve věcech majetkových poměrů v manželství [11].

10 – E. D. Graue, The Rights of Surviving Spouses under Private International Law, *The American Journal of Comparative Law*, vol. 15, 1966–1967, s. 164–165.

11 – Viz Ch. Kohler, L'autonomie de la volonté en droit international privé, *Recueil des Cours de l'Académie de la Haye*, vol. 359, 2013, s. 443.

3) Adaptace v mezinárodním právu soukromém

62. Nedostatky kvalifikace lze však kompenzovat jiným obecným institutem mezinárodního práva soukromého, a to tzv. adaptací („adaptation“, „Anpassung“). Cílem adaptace je odstranit chybějící koordinaci mezi hmotněprávními předpisy vyplývajícími z různých právních řádů, které se uplatní jako právo rozhodné pro posouzení vzájemně souvisejících otázek.

63. Přestože se cíl adaptace zdá být jasně definován, je obtížné formulovat jakési obecné doporučení, jak by se tato adaptace měla provést. V každém případě lze adaptaci provést na úrovni kolizních norem novým vymezením jejich oblasti působnosti tak, aby se zabránilo rozporům a ve věci bylo rozhodnuto na základě jednoho rozhodného práva [12], nebo na úrovni hmotněprávních norem prostřednictvím úpravy protichůdných pravidel. V krajním případě toto vede k vytvoření konkrétní syntézy dvou právních systémů [13].

64. Úvahy týkající se adaptace nejsou však pro odpovědi na předběžné otázky rozhodující. V projednávaném případě je chybějící koordinace mezi právem rozhodným ve věcech dědictví a právem rozhodným ve věcech majetkových poměrů v manželství irelevantní. V obou případech totiž platí německé právo.

65. Poznámky, které jsem učinil, jsou však důležité, jelikož za jiných skutkových okolností, než jsou okolnosti věci v původním řízení, mohou mít značný význam. Domnívám se, že Soudní dvůr by si měl být při odpovědi na předběžné otázky vědom důsledků přijetí konkrétního řešení v rámci tohoto řízení. Rozsudek Soudního dvora bude totiž mít nepochybně velký vliv na praxi používání nařízení č. 650/2012 vnitrostátními soudy v jiných situačních kontextech.

66. Chtěl bych zároveň zdůraznit, že nezávisle na tom, pro jakou kvalifikaci se Soudní dvůr ve vztahu k § 1371 odst. 1 BGB rozhodne, nevyloučí to v plném rozsahu potřebu adaptace. Bez ohledu na to, zda bude § 1371 odst. 1 BGB považován za ustanovení, jež je součástí dědického statutu, nebo také statutu majetkových poměrů v manželství, může se v některých případech ukázat, že to povede k nadměrnému upřednostňování či nadměrnému opomíjení pozůstalého manžela. V takovém případě může být nutné provést adaptaci, jejíž způsob bude samozřejmě záviset na konkrétních skutkových okolnostech.

67. Po úvodních poznámkách týkajících se § 1371 odst. 1 BGB a obecných otázek mezinárodního práva soukromého v oblasti kvalifikace můžu přistoupit k analýze první předběžné otázky.

12 – Například, pokud právo rozhodné ve věcech majetkových poměrů v manželství chrání pozůstalého manžela pomocí ustanovení dědického práva a právo rozhodné ve věcech dědictví využívá k tomuto účelu ustanovení o majetkových poměrech v manželství, pak by podle některých autorů měly otázky týkající se vypořádání majetkových poměrů v manželství podléhat právu, které se zabývá otázkami dědictví. Viz v období předcházejícím dni použitelnosti nařízení č. 650/2012, A. Bucher, La dimension sociale du droit international privé. Cours général, *Recueil des cours de l'Académie de la Haye*, vol. 341, 2010, s. 243.

13 – V období předcházejícím dni použitelnosti nařízení č. 650/2012 se někdy tvrdilo, že pokud je právem rozhodným ve věcech majetkových poměrů v manželství německé právo a jiným právem se řídí dědické věci, pak se § 1371 odst. 1 BGB nepoužije. V takovém případě je třeba použít § 1371 odst. 2 BGB a provést matematické vyrovnání majetku nabytého během manželství podle zásad použitelných při rozvodu. G. A. L. Droz, Les régimes matrimoniaux en droit international privé comparé, *Recueil des cours de l'Académie de la Haye*, vol. 143, 1974, s. 98; M. Coester, International Aspects of German Estate Law, *Loyola of Los Angeles International and Comparative Law Review*, vol. 53, 1981, s. 66). Tento názor se v podstatě zužuje na přístup, že formulaci „pozůstalý manžel není dědicem“ uvedenou v § 1371 odst. 2 BGB je třeba chápat jako „pozůstalý manžel není dědicem, jenž má nárok na dědictví podle německého práva“. E. D. Graue, v: *Comparative law of matrimonial property: a Symposium at the International Faculty of Comparative Law at Luxembourg on the laws of Belgium, England, France, Germany, Italy and the Netherlands* (ed.) A. Kiralfy, Leiden, A. W. Sijthoff 1972, s. 144.

2. Vymezení oblasti působnosti práva rozhodného ve věcech dědictví a práva rozhodného ve věcech majetkových poměrů v manželství v kontextu § 1371 odst. 1 BGB

a) Vymezení oblasti působnosti nařízení č. 650/2012 a nařízení 2016/1103

68. Oblast působnosti nařízení č. 650/2012 pozitivně vymezuje jeho čl. 1 odst. 1. Podle tohoto ustanovení se nařízení použije na „dědění majetku zemřelých osob“. Článek 3 odst. 1 nařízení č. 650/2012 stanoví, že „děděním“ se rozumí dědění majetku zemřelé osoby, které zahrnuje jakoukoli formu přechodu majetku, práv a závazků z důvodu smrti.

69. Kromě toho oblast působnosti nařízení č. 650/2012 negativně vymezuje jeho čl. 1 odst. 2. Podle čl. 1 odst. 2 písm. d) nařízení č. 650/2012 jsou z oblasti působnosti tohoto nařízení vyloučeny „otázky vztahující se k úpravě majetkových poměrů v manželství a k majetkovým uspořádáním ve vztazích považovaných rozhodným právem za vztahy s účinky srovnatelnými s manželstvím“.

70. V nařízení č. 650/2012 ale neobsahuje žádná zvláštní vodítka za účelem výkladu pojmu „otázky vztahující se k úpravě majetkových poměrů v manželství“.

71. Na základě článku 81 SFEU však unijní normotvůrce přijal nejen nařízení č. 650/2012. Z důvodu neexistence jednotných kolizních norem v oblasti práva rozhodného ve věcech majetkových poměrů v manželství unijní normotvůrce přijal podle čl. 81 odst. 3 SFEU rovněž nařízení Rady (EU) 2016/1103 ze dne 24. června 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství [14]. Nařízení 2016/1103 se v zásadě použije ode dne 29. ledna 2019 (druhá věta čl. 70 odst. 2 tohoto nařízení).

72. Nařízení č. 650/2012 a nařízení 2016/1103 by se měly doplňovat a jejich oblasti působnosti by se neměly překrývat. Otázky spadající do oblasti působnosti nařízení 2016/1103 jsou proto vyňaty z oblasti působnosti nařízení č. 650/2012 v rozsahu, v němž se týkají majetkových poměrů v manželství. Otázky dědictví jsou zase vyloučeny z oblasti působnosti nařízení 2016/1103 [15].

73. Oblast působnosti nařízení č. 650/2012 se nemůže lišit v závislosti na tom, zda ho použijí soudní orgány členských států, které se účastní posílené spolupráce v rámci nařízení 2016/1103. Rovněž není relevantní, že se nařízení 2016/1103 dosud nepoužije. Stejně tak se s počátkem jeho platnosti nezmění oblast působnosti nařízení č. 650/2012.

74. Oblast působnosti nařízení 2016/1103 vymezuje jeho čl. 1 odst. 1, podle kterého se nařízení vztahuje na „majetkové poměry v manželství“. Bod 18 odůvodnění nařízení 2016/1103 stanoví, že oblast působnosti tohoto nařízení by měla zahrnovat všechny občanskoprávní aspekty majetkových poměrů v manželství, mezi jinými „pokud jde o […] majetkové vypořádání [manželů], zejména v důsledku […] úmrtí jednoho z nich“.

75. Z oblasti působnosti nařízení 2016/1103 bude však podle jeho čl. 1 odst. 2 písm. d) vyloučeno „dědění pozůstalosti po zemřelém manželovi“. To potvrzuje bod 22 odůvodnění nařízení 2016/1103, podle kterého měly by být z oblasti působnosti tohoto nařízení vyloučeny otázky dědění pozůstalosti po zemřelém manželovi, neboť ty upravuje nařízení č. 650/2012.

14 – Úř. věst. 2016, L 183, s. 1.

15 – V tomto duchu, v souvislosti s vymezením oblastí působnosti nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (Úř. věst. 2003, L 338, s. 1; Zvl. vyd. 19/06, s. 243) a nařízení č. 650/2012, viz stanovisko generální advokátky Kokott ve věci Matoušková (C-404/14, EU:C:2015:428, bod 31). Obdobný názor přijal Soudní dvůr v rozsudku vydaném v této věci, ve kterém naznačuje, že se ve své judikatuře snaží zabránit jakémukoli překrývání právních pravidel, která tyto akty obsahují, a právnímu vakuu. Viz rozsudek ze dne 6. října 2015, Matoušková (C-404/14, EU:C:2015:653, bod 34 a citovaná judikatura).

76. Další vodítka týkající se oblasti působnosti těchto dvou nařízení obsahují ustanovení, jež se týkají oblasti působnosti rozhodného práva určeného na základě kolizních norem obsažených v těchto nařízeních. Článek 27 písm. e) nařízení 2016/1103 stanoví, že právem rozhodným pro majetkové poměry v manželství se mimo jiné řídí „zánik majetkových poměrů v manželství a rozdělení nebo vypořádání majetku“. V souladu s čl. 23 odst. 2 písm. b) nařízení č. 650/2012 se pak „určení oprávněných osob a jejich příslušných podílů a povinností, které jim mohou být uloženy zůstavitelem, a určení dalších dědických práv, včetně dědických práv pozůstalého manžela či partnera“ řídí právem určeným jako rozhodné podle kolizních norem tohoto nařízení.

77. Domnívám se proto, že se nařízení 2016/1103 bude vztahovat na otázky týkající se mimo jiné určení toho, jaká majetková práva spadají do dědictví, ale již nikoli na posouzení nároků pozůstalých manželů na to, co již je součástí pozůstalosti. Například, pokud manželé využívali režimu založeného na společném jmění, bude třeba na základě práva určeného prostřednictvím norem nařízení 2016/1103 určit, zda je movitý majetek získaný během manželství společným jměním a který z manželů má na něj po zániku tohoto režimu nárok.

78. Ustanovení § 1371 odst. 1 BGB se nevztahuje na rozdělování majetku mezi manžely, ale na nárok pozůstalých manželů na majetek již zahrnutý v pozůstalosti. Takový argument by podporoval tvrzení, podle kterého takové ustanovení, jako je § 1371 odst. 1 BGB, není vzhledem k tomu, že se jedná o otázku „dědění po zemřelém manželovi“ ve smyslu čl. 1 odst. 2 písm. d) nařízení 2016/1103 a bodu 22 odůvodnění tohoto nařízení, ustanovením, které spadá do oblasti působnosti statutu majetkových poměrů v manželství.

79. Výše uvedené úvahy mohou poskytovat vodítko v tom smyslu, že podíl připadající na základě § 1371 odst. 1 BGB pozůstalému manželovi by neměl být považován za otázku, která spadá do oblasti působnosti nařízení 2016/1103, ale do oblasti působnosti nařízení č. 650/2012.

b) Kvalifikace podílu připadajícího podle § 1371 odst. 1 BGB pozůstalému manželovi s ohledem na účel tohoto ustanovení

1) Úvodní poznámky

80. Německá a belgická vláda, jakož i Komise ve svých písemných vyjádřeních uvádějí, že za účelem odpovědi na první předběžnou otázku je třeba provést analýzu § 1371 odst. 1 BGB a zjistit, jaký je účel tohoto ustanovení. Na tomto základě je třeba poté rozhodnout, zda se jedná o pravidlo práva rozhodného ve věcech majetkových poměrů v manželství či práva rozhodného ve věcech dědictví. Polská vláda rovněž podporuje tento přístup, avšak v tomto ohledu formuluje jiný závěr.

81. Souhlasím s názorem, podle kterého nelze výklad tohoto ustanovení provést odděleně od funkce, kterou toto ustanovení plní. V právní teorii se uvádí, že právní úprava, jejímž účelem je provést rozdělení majetku po zemřelém, spadá do oblasti působnosti práva rozhodného ve věcech dědictví. Pokud se naopak jedná o právní úpravu týkající se práv pozůstalých manželů, jež vyplývají z jejich podílu na navýšení majetku, použije se právo rozhodné ve věcech majetkových poměrů v manželství [16].

82. Zdá se, že otázka kolizního práva projednávaná v tomto případě vyžaduje podrobnější zkoumání stávající judikatury Soudního dvora v oblasti pravidlech upravujících soudní spolupráci v občanských věcech. V této judikatuře Soudní dvůr rovněž poukázal na funkce různých právních institutů, mimo jiné za účelem vymezení oblasti působnosti jednotlivých pravidel o soudní příslušnosti.

16 – D. Solomon, The boundaries of the law applicable to succession, *Anali Pravnog Fakulteta Univerziteta u Zenici*, issue 18, 2016, s. 200.

2) Výklad pojmu „majetkové poměry v manželství“ v kontextu pravidel o soudní příslušnosti v judikatuře Soudního dvora

83. Soudní dvůr ve své judikatuře věnuje velkou pozornost výkladu čl. 1 druhého pododstavce bodu 1 Bruselské úmluvy [17], který z oblasti působnosti této úmluvy vyloučil případy týkající se „majetkových práv plynoucích z manželských vztahů“ (*les régimes matrimoniaux*).

84. Soudní dvůr v rozsudku de Cavel [18] vysvětlil, že vyloučení „majetkových práv plynoucích z manželských vztahů“ z působnosti čl. 1 druhého pododstavce bodu 1 Bruselské úmluvy se vztahuje nejen na majetková práva plynoucí z manželských vztahů stanovená vnitrostátním právem, ale na „všechny majetkové vztahy vyplývající přímo z manželství nebo jeho zániku“. Soudní dvůr se však nezabýval hypotézou, že příčinou zániku majetkového režimu manželů je smrt jednoho z manželů. V posuzovaném případě se totiž žádost o rozhodnutí o předběžné otázce týkala rozvodového řízení.

85. Na stanovisko vyjádřené v tomto rozsudku Soudní dvůr znovu navázal v rozsudku W [19]. Původní řízení se v dané věci týkalo návrhu jednoho z manželů na vydání dovětku, jejž měl v držení druhý z manželů, prostřednictvím kterého chtěl tento manžel prokázat neoprávněné nakládání s jeho majetkem ze strany jeho manžela. Předkládající soud požádal Soudní dvůr mimo jiné o výklad čl. 1 druhého pododstavce bodu 1 Bruselské úmluvy v rozsahu, v němž toto ustanovení vylučuje z oblasti působnosti úmluvy „závěti a dědění“ (první předběžná otázka) a „majetková práva plynoucí z manželských vztahů“ (druhá předběžná otázka). Soudní dvůr se nejprve zabýval druhou předběžnou otázkou a rozhodl, že otázka nakládání s majetkem, je jakožto otázka úzce související s „majetkovými vztahy vyplývajícími přímo z manželství“ [20] ve smyslu výše uvedeného rozsudku de Cavel [21] vyloučena z věcné působnosti Bruselské úmluvy [22].

86. V rozsudku van den Boogaard [23] Soudní dvůr naopak rozhodoval o tom, zda rozhodnutí o rozvodu, jež mělo být vykonáno a v rámci kterého byla jednomu z manželů přiznána kapitalizovaná peněžitá dávka od druhého z manželů a rozhodnuto o přechodu vlastnictví věcí na tohoto manžela, spadá do oblasti působnosti Bruselské úmluvy, nebo zda spadá mimo oblast její působnosti z důvodu vyloučení týkajícího se „majetkových vztahů vyplývajících z manželství“ (čl. 1 druhý pododstavec bod 1 Bruselské úmluvy) [24]. Soudní dvůr rozhodl, že rozsudek, kterým se jednomu z manželů přiznává kapitalizovaná peněžitá částka, lze v případě, že je účelem této dávky uspokojení potřeb manžela, nebo v případě, že při určování výše této dávky byly zohledněny potřeby obou manželů, považovat za věc týkající se vyživovací povinnosti. V případě, kdy je účelem této dávky výhradně rozdělení majetku mezi manželi (*la répartition des biens entre les époux*), souvisí tato věc s majetkovými poměry v manželství [25].

17 – Úmluva ze dne 27. září 1968 o soudní příslušnosti a o výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1972, L 299, s. 32), dále jen „Bruselská úmluva“.

18 – Rozsudek ze dne 27. března 1979 (143/78, EU:C:1979:83, bod 7).

19 – Rozsudek ze dne 31. března 1982 (25/81, EU:C:1982:116, bod 6).

20 – Rozsudek ze dne 31. března 1982 (25/81, EU:C:1982:116, bod 7).

21 – Rozsudek ze dne 27. března 1979 (143/78, EU:C:1979:83).

22 – Rozsudek ze dne 31. března 1982 (25/81, EU:C:1982:116, bod 9).

23 – Rozsudek ze dne 27. února 1997 (C-220/95, EU:C:1997:91).

24 – Je třeba poznamenat, že Bruselská úmluva nevylučuje z oblasti své působnosti „vyživovací povinnosti vyplývající z rodinných vztahů, rodičovství, manželství nebo příbuzenských vztahů“, tak jak to činí čl. 1 odst. 2 písm. e) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2012, L 351, s. 1). Kvalifikace věci, na kterou se vztahoval rozsudek, jako věci týkající se vyživovací povinnosti, by tedy umožnilo použití Bruselské úmluvy. Dnes by taková věc spadala do oblasti působnosti nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností (Úř. věst. 2009, L 7, s. 1).

25 – Rozsudek ze dne 27. února 1997, van den Boogaard (C-220/95, EU:C:1997:91, bod 22).

3) K odkazu na judikaturu týkající se Bruselské úmluvy pro účely výkladu ustanovení nařízení č. 650/2012

87. Domnívám se, že neexistují důvody k zastávání odlišného výkladu pojmů „majetkové vztahy vyplývající z manželství“ a „otázky vztahující se k úpravě majetkových poměrů v manželství“ v kontextu unijních kolizních norem, včetně nařízení č. 650/2012, ani unijních pravidel o soudní příslušnosti.

88. Nástupcem Bruselské úmluvy je nařízení č. 1215/2012. Článek 1 odst. 2 tohoto nařízení stanoví, že se toto nařízení nevztahuje na „majetková práva plynoucí z manželských vztahů“. V usnesení Iliev [26] Soudní dvůr uvedl, že čl. 1 odst. 2 písm. a) nařízení č. 1215/2012 odpovídá čl. 1 druhému pododstavci bodu 1 Bruselské úmluvy. V tomto ustanovení Soudní dvůr rovněž potvrdil platnost judikatury týkající se výkladu pojmu „majetková práva plynoucí z manželských vztahů“ s ohledem na nařízení č. 1215/2012 [27]. Právní teorie také vyžaduje, aby byly pojmy nařízení č. 1215/2012 vykládány s ohledem na rozsudky Soudního dvora týkající se Bruselské úmluvy [28].

89. Oblasti působnosti nařízení č. 650/2012, nařízení 2016/1103 a nařízení č. 1215/2012 by se měly doplňovat. Domnívám se proto, že vyloučení „otázek vztahujících se k úpravě majetkových poměrů v manželství“ v čl. 1 odst. 2 písm. d) nařízení č. 650/2012 je třeba vykládat v souladu s judikaturou Soudního dvora o vyloučení „majetkových práv plynoucích z manželských vztahů“ z oblasti působnosti Bruselské úmluvy (čl. 1 druhý pododstavec bod 1 této úmluvy).

90. Jsem si vědom toho, že účel pravidel o soudní příslušnosti a kolizních norem, jichž se týká předkládací rozhodnutí v této věci, není stejný. Nicméně nařízení č. 650/2012 neobsahuje pouze kolizní normy, ale také pravidla o soudní příslušnosti. Věcná působnost nařízení č. 650/2012, jak je definována v jeho článku 1, odkazuje na oba tyto typy předpisů. Pokud k tomu nejsou závažné důvody, není namístě chápat obecné pojmy, kterými nařízení vymezují svou věcnou působnost, odlišným způsobem v závislosti na tom, zda hovoří o kolizních normách, nebo pravidlech o soudní příslušnosti.

4) Závěry vyplývající z judikatury Soudního dvora týkající se pravidel o soudní příslušnosti

91. Analýza judikatury týkající se pravidel o soudní příslušnosti, jež byla citována v bodech 84 až 86 tohoto stanoviska, vede ve světle připomínek uvedených v bodě 90 tohoto stanoviska k závěru, že se vyloučení „majetkových poměrů v manželství“ z oblasti působnosti unijních aktů v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech týká především všech majetkových vztahů vyplývajících přímo z manželství nebo jeho zániku, včetně otázky zahrnutí jednotlivých majetkových aktiv do pozůstalosti, nebo do majetku, který se bude dělit mezi manžely.

92. Za účelem odpovědi na první předběžnou otázku je třeba § 1371 odst. 1 BGB kvalifikovat v kontextu unijních norem jako ustanovení použitelné buď v rámci dědického statutu, nebo statutu majetkových poměrů v manželství. Výklad tohoto ustanovení je tudíž nutné provést ve světle závěrů judikatury Soudního dvora tak, aby bylo možné určit účel této úpravy a na základě toho rozptýlit pochybnosti předkládajícího soudu.

26 – Usnesení ze dne 14. června 2017 (C-67/17, EU:C:2017:459, bod 24).

27 – Usnesení ze dne 14. června 2017, Iliev (C-67/17, EU:C:2017:459, body 25 až 30).

28 – P. Rogerson, w: U. Magnus, P. Mankowski, *Brussels Ibis Regulation*, Köln, Otto Schmidt 2016, s. 71.

93. Takové ustanovení, jako je § 1371 odst. 1 BGB, se použije pouze v případě smrti jednoho z manželů. Po smrti jednoho z manželů je stále možné mluvit o rozdělení majetku mezi pozůstalost a majetek pozůstalého manžela. Ve světle poznámek uvedených v bodě 48 tohoto stanoviska se nicméně základním účelem § 1371 odst. 1 BGB nejeví být rozdělení majetku nebo vypořádáním majetkových poměrů v manželství. Toto ustanovení slouží spíše k vymezení pozice pozůstalého manžela vůči ostatním dědicům. Určuje totiž výši dědického podílu připadajícího pozůstalému manželovi.

94. Chybějící souvislost mezi podílem připadajícím na základě § 1371 odst. 1 BGB pozůstalému manželovi a vztahy vyplývajícími přímo z manželství je ještě zřetelnější, když vezmeme v úvahu, že se toto ustanovení použije bez ohledu na to, zda existují důvody pro provedení jakéhokoli rozdělení majetku ve světle zásad, na nichž je založen režim odděleného jmění s vyrovnáním majetku nabytého během manželství [29].

95. Mimoto v souladu s poznámkami uvedenými v bodě 53 tohoto stanoviska může budoucí zůstavitel jednostranně zabránit použití tohoto ustanovení prostřednictvím nástrojů dědického práva. Taková je v zásadě povaha dědických oprávnění. Pro dědické právo je charakteristické poskytnutí zůstaviteli poměrně široké volnosti, pokud jde o rozdělení pozůstalosti, zatímco rozhodnutí o vztazích vyplývajících přímo z majetkových poměrů v manželství by měla být v zásadě přijímána oběma manžely.

96. Domnívám se tudíž, že hlavní účel takové úpravy, jako je § 1371 odst. 1 BGB, mluví ve prospěch jejího uznání za ustanovení, které spadá do oblasti působnosti dědického statutu, a nikoli statutu majetkových poměrů v manželství.

c) Účinnost ustanovení, kterými se zavádí evropské dědické osvědčení

97. Pojmy, které použil unijní normotvůrce k vymezení oblasti působnosti nařízení č. 650/2012, mají, jak jsem již zmínil v bodě 32 tohoto stanoviska, autonomní povahu. Výklad těchto pojmů by měl proto zohledňovat cíle nařízení č. 650/2012, které v souladu s poznámkami uvedenými v bodě 27 tohoto stanoviska má odstranit překážky volného pohybu osob v rámci vnitřního trhu a zaručit účinným způsobem práva dědiců v členských státech [30]. Za tímto účelem nařízení č. 650/2012 zavádí podle svého bodu 8 odůvodnění jednotné osvědčení – evropské dědické osvědčení. Toto osvědčení má umožňovat, jak potvrzuje bod 67 odůvodnění tohoto nařízení, rychlé, usnadněné a účinné vypořádání dědictví s přeshraničními dopady v Unii.

98. Účinky evropského dědického osvědčení upravuje článek 69 nařízení č. 650/2012. Toto osvědčení má legitimační funkci a vyvolává účinky ve všech členských státech, aniž se vyžaduje jakýkoli zvláštní postup (čl. 69 odst. 1 nařízení č. 650/2012). Na okolnosti, které „byly stanoveny podle práva rozhodného pro dědění nebo podle jiného práva rozhodného pro konkrétní prvky [otázky]“, uvedené v evropském dědickém osvědčení, se uplatňuje domněnka pravdivosti (čl. 69 odst. 2 nařízení č. 650/2012).

29 – Například, když majetek zůstavitele, který v době vzniku majetkového režimu manželů představoval hodnotu 100 tisíc měnových jednotek, se za dobu trvání tohoto režimu nezvýšil. Mezitím pozůstalý manžel během této doby nahromadil 50 tisíc měnových jednotek. V takové situaci by v případě matematického vyrovnání neměl pozůstalý manžel nárok na vyrovnání majetku nabytého během manželství. V případě rozvodu by tomu bylo naopak. Tím, kdo by musel zaplatit druhému z manželů 25 tisíc měnových jednotek, by byl pozůstalý manžel. Naopak uplatnění § 1371 odst. 1 BGB vede k situaci, kdy pozůstalému manželovi připadá 25 tisíc měnových jednotek jakožto čtvrtina dědictví po zemřelém.

30 – Postoj v tomto duchu vyjádřil Soudní dvůr v rozsudku ze dne 12. října 2017, Kubicka (C-218/16, EU:C:2017:755, bod 56), když rozhodl, že výklad ustanovení nařízení č. 650/2012 provedený v tomto rozsudku je v souladu s účelem sledovaným tímto nařízením, jímž je usnadnit řádné fungování vnitřního trhu odstraněním překážek volného pohybu osobám, které chtějí uplatňovat svá práva vzniklá v souvislosti s přeshraničním dědictvím.

99. Druhá věta bodu 71 odůvodnění nařízení č. 650/2012 uvádí, že osvědčení vyvolává především důkazní účinky a uplatňuje se na něj domněnka pravdivosti, pokud jde o okolnosti, které byly stanoveny podle práva rozhodného pro dědění nebo podle jiného práva rozhodného pro konkrétní otázky, jako je věcná platnost pořízení pro případ smrti. Nicméně podle třetí věty bodu 71 odůvodnění nařízení č. 650/2012 by se důkazní účinky osvědčení neměly vztahovat na otázky, které toto nařízení neupravuje, jako je například otázka rodičovství nebo to, zda byl určitý majetek ve vlastnictví zůstavitele.

100. Důkazní účinky osvědčení se tedy vztahují pouze na okolnosti, které byly stanoveny podle rozhodného práva, jež bylo určeno na základě harmonizovaných kolizních norem obsažených v nařízení č. 650/2012 [31]. Jedná se tedy o okolnosti spadající do oblasti působnosti rozhodného práva určeného na základě článku 23 nařízení č. 650/2012 (dědický statut) a článků 24 až 28 nařízení č. 650/2012, které se týkají: přípustnosti a materiální platnosti jiných pořízení pro případ smrti než dědické smlouvy (článek 24), přípustnosti, materiální platnosti a účinků dědické smlouvy týkající se dědění po jedné osobě mezi jejími stranami (článek 25), formální platnosti písemně vyhotovených pořízení pro případ smrti (článek 27) a platnosti formy prohlášení o přijetí či odmítnutí dědictví (článek 28).

101. To mě vede k závěru, že se účinky vyplývající z čl. 69 odst. 2 nařízení č. 650/2012 vztahují pouze na okolnosti, které byly stanoveny na základě dědického statutu (článek 23) nebo na základě práva rozhodného pro jiné otázky, které byly určeny harmonizovanými kolizními normami (články 24 až 28). Tyto účinky se naopak nevztahují na okolnosti, které byly stanoveny na základě vnitrostátních kolizních norem nebo unijních kolizních norem mimo nařízení č. 650/2012.

102. Kvalifikace podílu připadajícího na základě § 1371 odst. 1 BGB pozůstalému manželovi jako dědické otázky tedy umožňuje uvést informaci o tomto podílu v evropském dědickém osvědčení se všemi účinky popsanými v čl. 69 odst. 2 nařízení č. 650/2012. Naopak zacházení s tímto ustanovením jako s otázkou upravenou právem rozhodným ve věcech majetkových poměrů v manželství by neumožňovalo, aby se na informaci o podílu připadajícím pozůstalému manželovi uplatnila domněnka pravdivosti.

103. Toto je další argument ve prospěch kvalifikace § 1371 odst. 1 BGB jako ustanovení dědického práva. Zajistí se tím účinnost ustanovení nařízení č. 650/2012, kterými se zavádí evropské dědické osvědčení.

d) Závěry ohledně první předběžné otázky

104. S přihlédnutím k výše uvedenému se domnívám, že § 1371 odst. 1 BGB by neměl být považován za ustanovení týkající se otázek vztahujících se k úpravě majetkových poměrů v manželství, a proto být vyloučen z oblasti působnosti nařízení č. 650/2012 na základě jeho čl. 1 odst. 2 písm. d).

105. Zaprvé toto ustanovení neurčuje, co představuje majetek zemřelého manžela. Týká se práv pozůstalého manžela na to, co je nepopiratelně součástí pozůstalosti. Takové ustanovení, jako je § 1371 odst. 1 BGB, se týká stejným způsobem otázky „dědění pozůstalosti po zemřelém manželovi“ ve smyslu čl. 1 odst. 2 písm. d) nařízení 2016/1103, která bude vyloučena z oblasti působnosti tohoto nařízení a která podléhá kolizním normám nařízení č. 650/2012.

31 – P. Wautelet, *Article 69* – Effets du certificat, v: A. Bonomi, P. Wautelet, *Le droit européen des successions, Commentaire du règlement (UE) no 650/2012, du 4 juillet 2012*, Bruxelles, Bruylant 2016, s. 880. Pokud jde o návrh nařízení č. 650/2012 rovněž viz J. Basedow, A. Dutta, C. Bauer a jiní, Max Planck Institute for Comparative and International Private Law, Comments on the European Commission's Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and authentic instruments in matters of succession and the creation of a European Certificate of Succession, *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, vol. 74, 2010, s. 323.

106. Zadruhé toto ustanovení se použije pouze v případě smrti jednoho z manželů, a to bez ohledu na to, zda existují důvody pro provedení jakéhokoli rozdělení majetku s ohledem na zásady, na nichž je založen režim odděleného jmění s vyrovnáním majetku nabytého během manželství.

107. Zatřetí snaha zajistit účinnost ustanovení, kterými se zavádí evropské dědické osvědčení, mluví ve prospěch kvalifikace takového ustanovení, jako je § 1371 odst. 1 BGB, jako ustanovení dědického práva. Kvalifikace tohoto ustanovení jako ustanovení dědického práva umožňuje zapsat do evropského dědického osvědčení informaci týkající se podílu připadajícího pozůstalému manželovi s účinky vyplývajícími z čl. 69 odst. 2 nařízení č. 650/2012 ve všech členských státech.

108. Ve světle předcházejících úvah navrhuji, aby Soudní dvůr na první předběžnou otázku odpověděl takto: Článek 1 odst. 1 nařízení č. 650/2012 musí být ve spojení s čl. 1 odst. 2 písm. d) tohoto nařízení vykládán v tom smyslu, že do oblasti působnosti práva rozhodného ve věcech dědictví spadají pravidla, která – stejně jako § 1371 odst. 1 BGB – určují dědický podíl pozůstalého manžela, i když jejich použití závisí na existenci konkrétního majetkového režimu, a dědický podíl manžela nahrazuje vypořádání tohoto režimu, ale současně se velikost tohoto podílu určuje na zcela jiných zásadách, než jsou zásady, které určují způsob vypořádání takového majetkového režimu za života manželů.

C. Ke druhé a třetí předběžné otázce

109. Druhou a třetí předběžnou otázkou, kterou předkládající soud pokládá pro případ, že by Soudní dvůr odpověděl na první předběžnou otázku záporně, se tento soud snaží zjistit, zda dědický podíl připadající pozůstalému manželovi na základě § 1371 odst. 1 BGB může být uveden v evropském dědickém osvědčení, i když se toto ustanovení netýká otázky spadající do oblasti působnosti nařízení č. 650/2012. S ohledem na odpověď, kterou jsem navrhl na první předběžnou otázku, není třeba na druhou a třetí předběžnou otázku odpovídat.

110. Pokud by však Soudní dvůr nesouhlasil s mým názorem na první předběžnou otázku, vyvstala by nutnost zabývat se druhou a třetí předběžnou otázkou. Navrhnu tedy odpověď i na ně.

111. V rámci druhé a třetí předběžné otázky předkládající soud rozlišuje mezi různými hypotézami, aby zjistil, zda může být podíl připadající na základě § 1371 odst. 1 BGB pozůstalému manželovi uveden v evropském dědickém osvědčení, přestože se na něj nevztahuje nařízení č. 650/2012. Všechny tyto hypotézy vedou k pochybnostem ohledně vztahu mezi obsahem evropského dědického osvědčení a věcnou působností tohoto nařízení. Proto se domnívám, že druhou a třetí předběžnou otázku je třeba posoudit společně.

1. Vztah mezi obsahem evropského dědického osvědčení a oblastí působnosti nařízení č. 650/2012

112. Jak jsem již uvedl, tyto úvahy jsou hypotetické. Vycházejí z předpokladu, že Soudní dvůr nebude souhlasit s odpovědí, kterou jsem navrhl na první předběžnou otázku, a rozhodne, že § 1371 odst. 1 BGB není ustanovením, které spadá do oblasti působnosti nařízení č. 650/2012. Přesto se domnívám, že dědický podíl, který na základě tohoto ustanovení připadá pozůstalému manželovi, může být v evropském dědickém osvědčení uveden.

113. Zaprvé unijní normotvůrce podle všeho nepřepokládá, že v evropském dědickém osvědčení mohou být uvedeny pouze informace týkající se okolností spadajících do oblasti působnosti nařízení č. 650/2012. To potvrzuje znění čl. 68 písm. h) nařízení č. 650/2012. Mezi informacemi, které obsahuje osvědčení „v míře požadované pro účel, za nímž je vydáváno“, toto ustanovení vyjmenovává „informace ohledně manželské smlouvy uzavřené zůstavitelem“. Přitom není pochyb o tom, že posledně uvedená otázka nespadá do oblasti působnosti nařízení č. 650/2012.

114. Zadruhé někdy by vynechání informace o otázce důležité ve věci dědictví, i když by takovou povahu ve skutečnosti neměla, činilo tento nástroj velmi nepraktický. Neodrážel by totiž skutečný dědický podíl pozůstalého manžela. To by zpochybnilo účinnost (effet utile) ustanovení, kterými se zavádí evropské dědické osvědčení.

115. Zatřetí evropské dědické osvědčení by nebylo konkurenceschopné ve vztahu k tuzemským (vnitrostátním) dokumentům používaným pro podobné účely v členských státech, které by plně odrážely dědický podíl pozůstalého manžela. Nařízení č. 650/2012 totiž nestanoví povinnost používat evropské dědické osvědčení. Vnitrostátní osvědčení vydávaná na základě přepisů platných v daném státě nadále platí.

116. S ohledem na výše uvedené argumenty se domnívám, že dědický podíl připadající na základě § 1371 BGB pozůstalému manželovi může být v evropském dědickém osvědčení uveden.

2. O účincích uvedení informací nespadajících do oblasti působnosti nařízení č. 650/2012 v evropském dědickém osvědčení

117. Samotná možnost uvedení konkrétní informace v evropském dědickém osvědčení ještě neznamená, že tato informace má všechny atributy, jež mají informace uvedené na základě rozhodného práva zjištěného podle kolizních norem nařízení č. 650/2012.

118. V bodě 101 tohoto stanoviska jsem již uvedl, že se důkazní účinky osvědčení vztahují pouze na okolnosti, které byly stanoveny na základě rozhodného práva určeného na základě harmonizovaných kolizních norem obsažených v nařízení č. 650/2012.

119. Samotné nařízení č. 650/2012 však nebrání uvedení okolností, které nevyvolávají účinky uvedené v článku 69 tohoto nařízení. To potvrzuje podle mého názoru již zmíněný bod 71 odůvodnění nařízení č. 650/2012, podle kterého „důkazní účinky osvědčení by se neměly vztahovat na prvky [otázky], které toto nařízení neupravuje“.

120. Domnívám se proto, že evropské dědické osvědčení může uvádět: informace stanovené na základě dědického statutu (článek 23), informace stanovené na základě práva rozhodného pro jiné otázky, které bylo určeno na základě harmonizovaných kolizních norem nařízení č. 650/2012 (články 24 až 28) a informace stanovené na základě rozhodného práva určeného na základě vnitrostátních kolizních norem (nebo kolizních norem obsažených v jiných nástrojích unijního práva). Poslední kategorie by měla obsahovat informace – za předpokladu, že nespadá do dědického statutu – týkající se podílu připadajícího na základě § 1371 odst. 1 BGB pozůstalému manželovi. Na tyto okolnosti by se však neměly vztahovat účinky vyplývající z čl. 69 odst. 2 nařízení č. 650/2012.

3. Povaha informací týkajících se podílu připadajícího na základě § 1371 odst. 1 BGB pozůstalému manželovi v evropském dědickém osvědčení

121. Vyvstává ještě otázka, jaké účinky by mělo vyvolávat uvedení podílu připadajícího na základě § 1371 odst. 1 BGB pozůstalému manželovi v evropském dědickém osvědčení. Ve svém písemném vyjádření a prohlášení učiněném na jednání Komise konstatovala, že i přes neexistenci jasného důvodu pro to, aby informace o podílu vyvolávala účinky uvedené v článku 69 nařízení č. 650/2012, je třeba takové řešení přijmout a nějakým způsobem rozšířit účinky vyplývající z tohoto ustanovení na informaci týkající se podílu připadajícího na základě § 1371 odst. 1 BGB pozůstalému manželovi.

122. V právní teorii se uvádí, že podíl připadající na základě § 1371 odst. 1 BGB pozůstalému manželovi – pokud se považuje za otázku, která se řídí statutem majetkových poměrů v manželství – lze v textu evropského dědického osvědčení uvést jako zmínku informační povahy v rámci „informací o úpravě majetkových poměrů v manželství“ uvedených v čl. 68 písm. h) nařízení č. 650/2012 spolu

s poznámkou, na jakém základě byla tato okolnost stanovena [32]. Jiný názor, který zastává rovněž předkládající soud v rámci druhé a třetí předběžné otázky, vychází z přesvědčení, že zvýšení vyplývající z § 1371 odst. 1 BGB by měly být uvedeno jako „informace o příslušném podílu každého z dědiců“ uvedená v čl. 68 písm. l) [33].

123. Domnívám se, že bez ohledu na to, které z těchto ustanovení se použije na uvedení informace týkající se navýšení v evropském dědickém osvědčení, musí tak být učiněno s výslovnou výhradou, že tato informace byla stanovena na základě práva rozhodného pro majetkové poměry v manželství. Nemusí se přitom jednat o právo, které bylo určeno jako právo rozhodné ve věcech majetkových poměrů v manželství na základě kolizních norem platných v členském státě orgánu, před nímž dotyčná osoba uplatňuje evropské dědické osvědčení vydané v jiném členském státě. Důvodem je nedostatek harmonizovaných kolizních norem a kolizních norem společných pro všechny členské státy, které určují právo rozhodné ve věcech majetkových poměrů v manželství.

124. Uvedení výhrady v evropském dědickém osvědčení, která bude vysvětlovat, že se podíl připadající na základě § 1371 odst. 1 BGB pozůstalému manželovi řídí právem rozhodným ve věcech majetkových poměrů v manželství, ale také omezí možnost uplatnění domněnky podle čl. 69 odst. 3 a 4 nařízení č. 650/2012.

125. S ohledem na výše uvedené úvahy navrhuji Soudnímu dvoru, aby v případě záporné odpovědi na první předběžnou otázku odpověděl na druhou a třetí předběžnou otázku následovně: Článek 68 písm. l) a čl. 67 odst. 1 nařízení č. 650/2012 musí být vykládány v tom smyslu, že podíl připadající pozůstalému manželovi lze v případě, že se jedná o zlomek podílu vyplývající ze zvýšení na základě takové majetkoprávní úpravy, jako je § 1371 odst. 1 BGB, jako celek uvést v evropském dědickém osvědčení jen pro informaci.

VI. Závěry

126. S ohledem na výše uvedené úvahy navrhuji, aby Soudní dvůr na předběžné otázky, které mu předložil Kammergericht Berlin (vrchní zemský soud v Berlíně, Německo), odpověděl takto:

„Článek 1 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení musí být ve spojení s čl. 1 odst. 2 písm. d) tohoto nařízení vykládán v tom smyslu, že do oblasti působnosti práva rozhodného ve věcech dědictví spadají pravidla, která – stejně jako § 1371 odst. 1 Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) – určují dědický podíl pozůstalého manžela, i když jejich použití závisí na existenci konkrétního majetkového režimu, a dědický podíl manžela nahrazuje vypořádání tohoto režimu, ale současně se velikost tohoto podílu určuje na zcela jiných zásadách, než jsou zásady, které určují způsob vypořádání takového majetkového režimu za života manželů.“

32 – T. Ivanc, S. Kraljić, European Certificate of Succession -Was there a need for a European intervention?, *Anali Pravnog Fakulteta Univerziteta u Zenici*, issue 18, 2016, s. 266.

33 – D. Stamatiadis, v: H. Pamboukis, EU *Succession Regulation No 650/2012*: A *Commentary*, Oxford, C. H. Beck, Hart Publishing 2017, s. 633.